

Hallituksen lakiesitys energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuesta (HE36/2022 vp)
Eduskunnan talousvaliokunnan kuuleminen 17.5.2022

Hallitus on esittänyt lakia energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuesta vuosille 2021–2025, joka on osittain jatkumoa vuosina 2016–2020 voimassa olleelle kompensaatiotuelle. Tämä koski päästökaupan aiheuttamia epäsuoria kustannuksia sähköintensiiviselle teollisuudelle.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjaan ja 1,5 asteen ilmastopolitiikkaan. EK otti jo varhaisessa vaiheessa myönteisen kannan EU:n 2050 ilmastoneutraalisuuteen sekä EU:n vuoden 2030 ilmastotavoitteen tiukentamiseen. Lisäksi elinkeinoelämä on muun muassa laajalla tiekarttatyöllään vahvasti tavoittelemassa Suomen hiilineutraalisuutta vuodelle 2035. EK näkee sähköistymisen hiilineutraalin talouden keskiössä. **EK pitääkin erittäin hyvänä, että energiaintensiivisille yrityksille luodaan uusi sähköistämistukijärjestelmä.** EK kannattaa myös sitä, että uusi järjestelmä noudattaa pitkälti EU:n komission päästökauppaa koskevaa valtiontukiohjeistusta.

EK ehdottaa hallituksen esitykseen muutosta koskien tuen määrää. Esitetty kansallinen tuki-intensiteetti ja vuosittainen budjettikatto johtaa tuen jäämiseen selvästi alle komission sallimasta. Tuen maksuun voidaan käyttää valtion saamia päästökaupan huutokauppatuloja, jotka ovat yli tuen määrän koko maksukauden. Lisäksi, jos komissio laajentaa tukikelpoisten toimialojen luetteloa tai parantaa muutoin tukiohjeistustaan, tulee nyt esitettyä sähköistämistukea muuttaa vastaavasti.

Sähköistämistuen taso jää selvästi alle EU:n salliman - muutos tähän tarvitaan

Sähköistyminen on merkittävässä roolissa, kun halutaan eroon fossiilisista polttoaineista. Sähkön käyttö lisääntyy ja leviää uusiin toimintoihin, kun siirrytään pois fossiilisista polttoaineista. Lisäksi sähköistämistuen tarve on korostunut päästöoikeuden hinnan käytyä jo sadassa eurossa, koska osa päästöoikeuden hinnasta siirtyy sähkön hintaan. Samaan aikaan sähkön hinta on pysynyt myös muista syistä johtuen poikkeuksellisen korkealla tasolla. Sähköistämistuki vähentää hiilivuodon ja investointivuodon riskiä eli tuotannon siirtymistä pois Suomesta EU:n ulkopuolelle ja päästöjen kasvamisesta. Samalla sähköistämistuki tasoittaa viennin kilpailutilannetta.

Sähköistämistuki pohjaa komission valtion tuen suuntaviivoihin päästökaupan epäsuorista kustannuksista vuosille 2021–2030. Ohjeistuksen mukaan tuen tarve lasketaan yhtälöllä, jossa on muun muassa päästöoikeuden hinta. Komissio käyttää 75 % tuki-intensiteettiä eli tukea voi maksaa enimmillään 75 % lasketusta tarpeesta. hallituksen esityksessä tuki-intensiteetiksi on linjattu 25 %, joka tarkoittaa tuen jäämistä neljäsosaan laskennallisesta tarpeesta Suomessa. Päästökaupan huutokauppatuloista Suomelle kertyvää tuloa voisi ohjata enemmänkin sähköistämistukeen, koska tulot ovat aina suuremmat kuin komission ohjeistuksen mukaan laskettu enimmäistuki.

Lisäksi hallituksen esityksessä maksimituki on rajattu 150 miljoonaan euroon vuodessa, jolloin tuki-intensiteetti pienenee entisestään. Jo ensi vuonna budjettikatto rajoittaa tuen maksua (päästöoikeuden hinta 55 euroa). Viime kaudella esimerkiksi Saksassa, Hollannissa ja Norjassa tuki-intensiteetti oli komission sallima 0,75, ja Suomessa se oli 0,375. Nyt siis tuki alenee vielä tästäkin aiheuttaen kilpailuhaittaa suomalaisille sähköintensiivisille yrityksille EU:n ulkopuolisten maiden lisäksi EU:n sisämarkkinalla. Päästökaupan huutokauppatuloista Suomelle kertyvää tuloa tulisi ohjata enemmänkin sähköistämistukeen, koska tulot ovat aina suuremmat kuin komission ohjeistuksen mukaan laskettu enimmäistuki koko maksukauden. Lisäksi päästökaupan uudistamisehdotuksessa 14.7 komissio vaatii näiden tulojen käyttöä ilmastotoimiin 100 %:sti. **Vähintäänkin kansallinen 150 milj. euron budjettikatto tulee siis poistaa.**

Tuen saannille mahdollisimman joustavat ehdot

EK pitää hyvänä hallituksen esityksessä olevaa joustavaa määritelmää kehittämis-toimista, jotka ovat tuen saannin ehtona. Tukikelpoisina voisi erikseen vielä mainita kysyntäjoustoa edistävät investoinnit, kuten esimerkiksi energiavarastot ja energian käytön hallinnan järjestelmät.

Hyvin toimivalta vaikuttaa se, että kehittämistoimia voidaan tehdä ajallisesti useamman vuoden aikana, vaikka itse tuen maksatuskausi on vuoden mittainen. Tuen ehdollisuus kannustaa investoimaan hiilineutraaliin tuotantoon, energiatehokkuuteen ja hiilineutraalin sähkön käyttöön. Sähköistämistukilain perusteluissa tulisi mainita, että tuki ei ole tarkoitettu sähköntuotantotueksi, eikä sen pidä aiheuttaa häiriötä sähkömarkkinoiden toimivuuteen.

Tuen kattavuus jää vajaaksi

On hyvä, että komission ohjeistuksessa on hyväksytty uusia tukikelpoisia toimialoja, mutta ongelmallista on, että tiettyjä toimialoja on poistettu hyväksytyjen luettelosta. Putoaminen sähköistämistuen piiristä hidastaa sähköistymistä näillä toimialoilla ja vaikeuttaa hiilineutraalien investointien tekemistä. Yritysten on tällöin vaikea saavuttaa hiilineutraalisuustavoitteitaan. Suomen pitäisi pyrkiä huomioimaan katveen jääneet yritykset vaihtoehtoisilla tavoilla. Valtiontukisääntöjen toimialalistaan on saatava tilanteen korjaava päivitys tai edes poikkeus tuleville vuosille.